© ANP

Van kleuters die de Nijl kennen tot wendbaarder hr-beleid: *scholen zetten zich schrap voor hervormingen*

Vlaams minister van Onderwijs Zuhal Demir vraagt bij het begin van een schooljaar vol hervormingen 'geduld en vertrouwen' van de leerkrachten. **Meer kennis, minder vrijblijvendheid**: weinigen betwisten het nut ervan, maar vaak is nog onduidelijk hoe dat precies realiteit moet worden. 'Het zal een jaar lang zoeken zijn.'

Bart Haeck en Famke Van Garderen
Redacteurs Politiek & Economie

Strenge zijn is een vorm van liefde. Met die woorden omschrijft bevoegd minister Zuhal Demir (N-VA) de nieuwe wind die dit schooljaar krachtiger dan ooit door het Vlaams onderwijs moet waaien. Er waren al stappen in die richting geest, met onder meer een smartphoneverbod en meer aandacht voor taalcsukennis, maar nu wordt de verandering in de kleuterklassen en de lagere scholen echt helemaal voelbaar.

Vanaf vandaag worden de nieuwe minimumdoelen van kracht. Kinderen zullen straks ministers 15 letters moeiten kennen als ze de kleuterklas verlaten. Vijftjarigen moeten dit schooljaar weten dat ze in België wonen, een plaatselijke rivier kennen en van de Egyptische stroom de Nijl hebben gehoord.

Kort samengevat komt de bocht neer op meer kennis en minder vrijblijvendheid. Meer zelf noteren en minder invulboeken. Meer orde en structuur en minder laptops. Demir spreekt van de grootste revolutie in dertig jaar, verwijzend naar het moment waarop eind jaren 90 de huidige eindtermen werden ingevoerd en de focus op kennis werd losgelaten.

De reden voor de hervorming zal volgende week nog eens pijnlijk duidelijk worden, wanneer de OESO, de denktank van de rijke landen, met haar vergelijkende PISA-studie uitpakt over de kwaliteit van het onderwijs. Niemand verwacht een goed rapport voor de Vlaamse scholen.

'Niet omdat er geen maatregelen zijn genomen', zegt Koen Pelleriaux, de topman van het gemeenschapsonderwijs (GO!), maar 'omdat de maatregelen die zijn genomen nog geen effect hebben op de klasvloer.' Nu al een spectaculair resultaat verwachten is onmogelijk', zegt ook Bruno Vanobbergen, die het Katholiek Onderwijs Vlaanderen leidt.

Wat nodig is om het tij te keren, maakte Demir vorig jaar nog eens duidelijk tijdens een werkbezoek aan een Engelse school, in het Londense district Hammersmith and Fulham. Leerlingen van negen jaar gaven er vlotjes uitleg over de moord op Julius Caesar, waarbij ze de rol van de Romeinse senaat konden duiden en wisten welke rol Brutus en Cassius speelden in het moordcomplot.

De Londense school was niet toevallig gekozen. Ze bleek een performante kansenmachine: als de leerlingen 's avonds weer thuis waren, spraken ze met hun ouders in totaaal 86 verschillende talen. Maar bij de centrale toetsen voor 16-jarigen scoorde de school bij de 1 procent beste onderwijsinstellingen van het Verenigd Koninkrijk.

> **Het lerarentekort gaat om 1,5 procent van het aantal leerkrachten. Bedrijven slagen er doorgaans in zoiets te managen. Het toont nog eens hoe het onderwijs inert reageert op dit soort problemen.**
>
> **Wouter Duyck**
> Onderwijsexpert

Nervositeit

Dat ook Vlaanderen die kant op moet, lijkt op een stevige consensus te berusten. Alleen leven er zorgen dat het wel heel snel gaat. 'Ik sta volledig achter de nieuwe minimumdoelen, maar ik stoor me aan het feit dat de implementatie zo snel moet', zegt Wim Vande Ryse, directeur lager onderwijs van het Sint-Andreaslyceum in Sint-Kruis bij Brugge. 'Het zal een jaar lang zoeken zijn', denkt hij.

Dat komt omdat de nieuwe leerplannen voor het kleuteronderwijs en de lagere school nog niet op punt staan en ook de uitgeverijen van pedagogische boeken nog niet meer zijn. 'Het zal voor een deel van de leerkrachten veel tijd vergen en die krijgen ze dit schooljaar minder', zegt Vande Ryse. Dat Demir ook schrapt in het aantal pedagogische studiedagen - zodat meer lestijd in de klas vrijkomt - helpt niet om de nervositeit weg te nemen.

Vooral de kleuteronderwijzers zullen de impact voelen, denkt Vande Ryse. 'Ze moeten volledig anders gaan werken. Niet meer alleen in hoeken met een klein groepje van de kleuters, maar alle kleuters elke dag in een kring instructies geven en kennis proberen over te dragen. Dat is voor zo'n juf of meester een hele omschakeling. Ze zijn daar niet voor opgeleid en moeten hun manier van werken helemaal herdenken.'

Boven op de nieuwe leerdoelen zijn er de taalheldenklassen. Dat zijn afzonderlijke klasgroepen met intens taalonderwijs voor nieuwkomers of voor wie nog geen jaar Vlaams onderwijs volgde. Ook hier betwist niemand het nut ervan, maar is het nog zoeken naar een manier van werken.

De taalheldenklassen zijn 'vrij snel op ons bord gegooid', zegt Vande Ryse. 'We weten nog altijd niet goed welke leerling op welke uren recht heeft en hoeveel middelen we daarvoor precies gaan krijgen.'

In meer stedelijke scholen, waar veel kinderen thuis geen Nederlands spreken, leeft bovendien een bijkomende bezorgdheid: dat de taalheldenklassen te klein zullen zijn om de taalachterstand bij alle kinderen weg te werken.

Vlaamse toetsen

Een ander onderdeel van de onderwijshervormingen is al wat verder opgeschoten: de Vlaamse toetsen, waarmee de overheid kan monitoren welke scholen het goed doen en welke niet. Omdat de toetsen nu al enkele jaren meegaan, worden de feedbackrapporten die ze opleveren van almaar hogere kwaliteit, merkt onderwijsexpert Wouter Duyck op.

'We kunnen stilaan cohortes van leerlingen volgen', zegt Duyck. 'We krijgen daarom een beter zicht op hoe scholen presteren. De grote vraag wordt nu welke conclusies daaraan zullen worden verbonden.'

> **Ik sta volledig achter de nieuwe minimumdoelen. Maar ik stoor me aan het feit dat de implementatie zo snel moet.**
>
> **Wim Vande Ryse**
> Directeur lager onderwijs
> Sint-Andreaslyceum in Sint-Kruis

Volgens Pelleriaux zijn de Vlaamse toetsen dankbaarder om mee te werken dan het algemene beeld dat de PISA-studies opleveren. 'Je moet in het veld gaan kijken, in die scholen waar het niet goed gaat.' Vaak ligt het pijnpunt volgens hem bij onwillige teams, minder goed opgeleide leerkrachten, een minder sterke directie of een gebrek aan gedeelde visie.

Het leidt naar een andere hardnekkige uitdaging voor de Vlaamse scholen: het lerarentekort. Al lijkt het dit jaar iets beter mee te vallen dan de voorbije jaren, suggereren data van de Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten. Ook informele WhatsApp-polls bij leerkrachten suggereren dat het probleem net iets minder groot is dan vroeger.

Volgens Duyck is het lerarentekort sowieso fel overdreven als oorzaak van de dalende onderwijskwaliteit in Vlaanderen. 'Het gaat om 1,5 procent van het totale aantal leerkrachten. Bedrijven slagen er doorgaans in zoiets te managen. Het toont nog eens hoe onderwijs een organisatie is zonder wendbaar hr-beleid, dat inert reageert op dit soort problemen.'

Update lerarenopleiding

Het is de bedoeling aan dat hr-beleid iets te doen. Demir ambieert later dit jaar een deal te sluiten met de onderwijsvakbonden over een nieuw statuut voor de leerkrachten. Vlak voor de zomervakantie startte ze al een verwante werf: de hervorming van de lerarenopleiding.

Ook van wie les will geven in een kleuter- of lagere school wordt meer basiskennis verwacht. Er komt een bindende taaltoets Nederlands. Wie wil lesgeven in het lager onderwijs, kan niet aan de stages beginnen als bij of zij niet eerst slaagt in een basistest wiskunde en Frans. Maar vooral krijgt het curriculum zelf een langverwachte update.

De vernieuwde opleiding start in oktober 2027. Eerst moet ze nog in detail worden uitgewerkt en moet ze beoordeeld worden door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, waarvan Duyck vicevoorzitter is. 'Het is een cruciale hervorming, net omdat de leerkracht cruciaal is.'

En zo komt met nieuwe leerdoelen, extra taallessen, evaluaties van scholen zelf en hervormingen voor de leerkrachten de grote onderwijshervorming in Vlaanderen stilaan echt op stoom. 'De ervaring uit Engeland leert ons dat we over tien à twaalf jaar resultaten gaan zien', zegt Demir. En dus is er volgens haar 'geduld en vertrouwen' nodig: 'Mensen beseffen niet genoeg dat als het onderwijs achteruitgaat, de samenleving dat ook doet.'

Zuhal Demir wacht schooljaar van de waarheid

Met een **'onderwijspact' om het lerarenstatuut te vernieuwen**, probeert minister van Onderwijs Zuhal Demir in haar derde schooljaar te doen wat geen enkele voorganger lukte. Maar eerst moet ze nog vol aan de bak om relletjes over hangende en nieuwe besparingen te vermijden.

Daan Bleus
Redacteur Politiek & Economie

De 'kleine revolutie' heeft ze al op zak. Vandaag gaan in het basisonderwijs de nieuwe, 'kennisrijke' minimumdoelen in die minister van Onderwijs Zuhal Demir (N-VA) het uitwerken. Tot nu toe is het de grootste hervorming die Demir in twee jaar ministerschap deed om de dalende Vlaamse onderwijskwaliteit te keren. Vruchten zal die pas over een aantal jaren afwerpen. Maar het helpt dat ze op die hervorming kan wijzen, nu er alweer een - wellicht slechte - internationale vergelijking aankomt.

De volgende hervorming dient zich politiek nog moeilijker aan: een lerarenloopbaanpact sluiten, om het ouderwetse statuut van leerkracht te moderniseren en zo het lerarentekort terug te dringen. Met een grote deal tussen de lerarenvakbonden en de onderwijsverstrekkers - Demir heeft het over een 'onderwijspact' - wil ze doen waarin geen enkele voorganger slaagde. Ben Weyts (N-VA) begon er vorige legislatuur zelfs niet aan, omdat zijn voorgangster Hilde Crevits (CD&V) er de tanden op stukgebeten had.

> **Het statuut van de leerkracht is echt verouderd. Al in 2009 stelde Pascal Smet dat vast, maar in de tussentijd is er enkel wat gerommeld in de marge.**
>
> **Koen Pelleriaux**
> Topman GO!

38 urenweek

Terwijl Demir de onderwijsverstrekkers meekreeg met haar nieuwe minimumdoelen - in haar geheel eigen stijl maakte ze hen duidelijk dat ze geen tegenstand zou dulden - moet ze nu ook de vakbonden over de streep trekken. De blauwdruk voor de hervorming is een rapport dat twee jaar geleden onder leiding van onderwijsexpert Dirk Van Damme geschreven is en slecht viel in de syndicale hoek. In de voorstellen: de omzetting van een weekweek in leuren naar een 38 urenweek, minder verlofstelsels en minder terugkeerrechten voor vastbenoemde leerkrachten.

In Demirs entourage heerst optimisme over de slaagkansen. Een heel jaar al houdt de minister gesprekken met de sociale partners, maar het lukte niet om voor de zomer te landen. Naar verluidt durfden de vakbonden nog niet te springen, omdat ze met de vakantie in het verschiet geen mogelijkheden hadden om acties te voeren.

Over twee weken start een nieuwe onderhandelingsronde, in de hoop halverwege oktober klaar te zijn. 'Het moet lukken', zegt Koen Pelleriaux, de topman van het gemeenschapsonderwijs (GO!). 'Het statuut van de leerkracht is echt verouderd. Al in 2009 stelde Pascal Smet (*toenmalig sociaalistisch minister van Onderwijs, red.*) dat vast, maar in de tussentijd is er enkel wat gerommeld in de marge met zaken als collectieve arbeidsovereenkomsten.'

In principe heeft Demir de vakbonden noch de onderwijsverstrekkers nodig om het decreet over de rechtspositie van leerkrachten te hervormen. Maar dat erdoor duwen zonder hun steun zou de sociale vrede op het spel zetten. Dat kan grote gevolgen hebben, getuige de aanhoudende stakingen in Franstalig België tegen de hervormingen van MR-minister van Onderwijs Valérie Glatigny, die onder meer de vaste benoeming afschaft. Daaraan lijkt in Vlaanderen niemand zich te willen wagen.

> **Haar nadruk op orde, structuur en een kennisrijk curriculum heeft Demir veel steun opgeleverd bij leerkrachten, ouders en bedrijven, maar ze heeft zich mispakt aan haar strijd tegen pedagogische studiedagen.**
>
> **Vickie Dekocker**
> Technologiefederatie Agoria

Vlaams minister van Onderwijs Zuhal Demir (N-VA) wil dit jaar een lerarenloopbaanpact sluiten, wat een historische prestatie zou zijn.
© BELGA

Geen besparingen

Vooraleer ze tot de meet wil gaan met de sociale partners, is het voor Demir zaak ongeschonden uit de begrotingsonderhandelingen te komen. Haar dreiges is helder: op onderwijs mag de regering niet opnieuw besparen. Daarvoor krijgt ze de steun van minister van Begroting Weyts, die in september de jarenlange beloofte van de N-VA moet waarmaken om in 2027 een Vlaamse begroting in evenwicht te bereiken. Desnoods is Demir bereid extra besparingen op haar andere bevoegdheid - Werk - te slikken, ook al is die deze legislatuur al stevig uitgekleed.

Maar zelfs als de coalitiepartners bereid zijn onderwijs te ontzien, dreigt de besparingsellende voor Demir niet voorbij te zijn. Nog altijd is er geen oplossing voor de 100 miljoen die ze volgens het regeerakkoord moet besparen op de levensbeschouwelijke vakken. In mei bleek dat ze gekneld zat tussen de grondwet die de vrijheid van godsdienst waarborgt en de regeringspartijen Vooruit en CD&V, die elk een andere richting op wilden. De vraag is of ze überhaupt nog een poging zal doen om dat geld te vinden.

Meer lesgeven

Potentieel nog gevoeliger ligt een andere besparing die het regeerakkoord haar heeft opgedragen: 150 miljoen vinden in het secundair onderwijs. Volgens onze informatie staat in geheime regeerafspraken dat leerkrachten in de derde graad 22 uur les moeten geven in plaats van 20 uur, zoals in de eerste graad. Die hervorming vinden veel betrokkenen de logica zelve, maar ze ligt bijzonder gevoelig bij leerkrachten. Het is ook een van de ingrepen waartegen de vakbonden in Franstalig België stormlopen. Demir lijkt zich daar in september niet aan te zullen wagen, maar waar wil ze het geld dan wel vinden?

Dat alles maakt dat de inzet van dit schooljaar voor Demir enorm is. Met na de nieuwe minimumdoelen ook een deal over het lerarenloopbaanpact kan ze haar vlag planten in het onderwijs. Al moet ze wel opnieuw op zoek naar krediet bij leerkrachten, die haar in een recente peiling een score van 2,9 op 10 gaven.

Haar nadruk op orde, structuur en een kennisrijk curriculum heeft Demir veel steun opgeleverd bij leerkrachten, ouders en bedrijven, maar de hervormingen heeft ze te snel doorgedrukt. En aan haar strijd tegen de pedagogische studiedagen heeft ze zich mispakt. Hoe ga je leraren meekrijgen in de hervormingen als ze zich daarvoor niet kunnen bijscholen?", zegt Vickie Dekocker, onderwijsexperte bij de technologiefederatie Agoria. Pelleriaux: 'Ja, er is soms boosheid over grote veranderingen die laattijdig worden gecommuniceerd naar de directeurs. Maar als je doorvraagt, is er een grote acceptatie voor wat Demir aan het doen is.'